

Газета издается
на балкарском
языке с 1924 года

Интернет-версия:
zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2013 жыл
13-чюйюнь,
шабат кюн.
№№ 133-134
(19305)

Бағыасы 6 сомды

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БИРГЕ ИШЛЕУ

«Терек бахчачыларыгъызы алларында къалпазьымы тешеме»

Ма алай айтханды Москвада Россей-Италия сатыу-алыу
представительствуону келечиси Форте Маурицио Бахсанда тамамланнган
ишлеге къарай айланнганында.

2-чи бет

Сарбашланы
Магометни жашы Баҳаутдиннеге
«Къабарты-Малкъа
Республиканы халкъны
социальный жумушларын
жалчытыну сыйлы
къуллукъчусу» деген ат атауну
юсюнден
Къабарты-Малкъа
Республиканы Башчысы
УКАЗЫ

Туризмн айнтыгула уллу къыбын
салгъаны эм көп жылдан ахшы ишлегени ючюн Сарбашланы Магометни
жашы Баҳаутдиннеге - чекленнеген жупаплылы болған «Чирик көл» солу
пансионат» обществону директоруна - «Къабарты-Малкъа Республиканы
халкъны социальный жумушларын
жалчытыну сыйлы къуллукъчусу» деген ат атарға.

Къабарты-Малкъа Республиканы
Башчысы А.КАНОКОВ.

Нальчик шахар, 2013 жылда
5-чи июльда, №104-УГ

В.Р.Гуговну Къабарты-Малкъа
Республиканы Сыйлы
грамотасы bla сауғалаунау
юсюнден
Къабарты-Малкъа
Республиканы Башчысы
УКАЗЫ

Жер-жерли самоуправленияны
органдарында көп жылдан ахшы
ишлегени ючюн Гугов Владимир Ра-
шадовичи - Нальчик шахар округу
жер-жерли администрацияны шахар
ырысхыга оноу этиу жаны bla управ-
ленияны башчысын - Къабарты-Мал-
къа Республиканы Сыйлы грамотасы
bla сауғаларга.

Къабарты-Малкъа Республиканы
Башчысы А.КАНОКОВ.

Нальчик шахар, 2013 жылда
5-чи июльда, №105-УГ

**Майдалланы
саны ёседи**

2-чи бет

Кенгеш

Айлыкъ хакъыны кёбейтирге не зат чырмайды?

РФ-ни Президентини реги-
оннан социальный сферасын эм
экономикасын айнтыу жаны bla
Указлоры Къабарты-Малкъа-
да къалай толтурулгъанларын
дайым да тинтиу жаны bla ко-
миссияны кезиуло жыйылыуунда
билим берүүде эм культурада
ишлекенлени айлыкъ хакъларын
кёбейтиу жаны bla жумушлата
къарапгъанды. Кенгешни пре-
мьер-министр Руслан Хасанов
бардыргъанды. Кенгешни пре-
мьер-министр Руслан Хасанов
бардыргъанды.

3-чю бет

**Россей
почтачыны кюню**

3-чю бет

Жазылыу-2013

Хурметли окъуучула!

Сиз бир тюрлю сылтау bla 2013 жылны экинчи жары-
мына «Заманига» жазылалмай къалгъан эсегиз, болумнун
тиозетирге онг барды. Июльну 25-сine дери жазылыууну
жараңдырысатыз, ана тилибизде чыкъын газетни 1-чи
августдан алыш башларыкъызыз.

Жазылыуу беш айга бағыасы - 336 сом 10 калеки.

Бизни индексибиз - 51532

**Инсультнуну
сакълат
турмай**

11 бет

*Ата-
бабаларыбыз
къалай
жашагъандыла,
неге
ийнангандыла*

10 бет

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Тыш къыраллы къонакъыла "Бахсаннан терек бахчачылары" холдинг компанияны тийресине келгенлеринде сагын он бола эди. Алайда алагъя предприятияны генеральный директору Замир Балкизов, КъМР-ни эл мюли министрини орунбасары Чеченланы Ахмед, терек бахчачылары да ишлегенле да тобенгендиле.

Италиячыла, бахчачылары къыралдан къараң кетмей, терен кирип, хар неге да тынылбы эс бургъандыла. Замир Балкизов терекке бары да Италиядан келтирилгендерин, алагъя ол къыралны технологияларына көре къараңларын да айтханды. Алай битимлени оргата-рында темир-бетон чыпынла, көтөттө салынган орунла да кесисибде чыгарылладыла, деп къошханды.

Пагъымы тешерге хазырм», - дегенди.

Алайдан къонакъыла, къонакъыла да «Арго-Ком» төллица комплекске баргъандыла. Эшик аллында алагъя аны генеральны директору Игорь Ерижков тобеп, помидорлана, нашаланы къалай ёндөргөндерин көрүргендиги, алапы технологияларыны юслеринден тынгылы хапар айтханды.

Мында да италиячылары со-руулары көп эдиле. Ала алагъя тынылы жуупла да тапхандыла. Энди къызызара башлагъан уллу бадыражанланы суратха алтындыра, битимлеке къалай суу күлгүлөньяна да эс бургъандыла. Игорь Ерижков а: "Бир да жарсымга, биз химикаттын мында хазна хайырламайтыз, гара суу бла сугъарабыз", - деп жууплагъанды.

Италиячыла Бахсаннан бар-гъан жолну онг жанында пласт-

Прохладна районнан эди. Мында ала "Капитал инвест" кирпич завод къалай ишлегенин көрүргө сойгендиле. Ол сегиз тюрлю кирпич чыгъарады, юч смен адам бишләди, хар биринде сегиз адам урунды. Ала бир сменнеге юч жоз минг кирпич чыгъарадыла. Заводнан ичини тазалыгына, тизгинлигиге сейир этерчады. Хар ишда кноккалана басыу бла тамамланылды, ол жумушланы тишириллаа этиедиле.

Компьютерледе уа заводнан хар цехинде иш къалай та-мамланыла тургынан көрүргө боллуккүдү. Анда да италиячылар специалистле ишлейдиле. Про-дукция уа компьютердөн эсегите аллынады. Бир жылгы аны 90 миллион кирпич эм блок хазырлар онгу барды.

Күннүю экинчи жарымында "Синдика" къонакъыла жүйде "Италиячылар Кавказ төбөйдөй" деген проектни чекерлени бешинчи сессияны бардырылкыдьла», - дегенди.

лерини, Италия-Россей саты-уль палатаны араларында экономика байламлыкъыланы андан ара айнанын оңларын созер мурат бла келгенди. Андан сора да, ала "Италиячыла Кавказ төбөйдөй" деген проектни чекерлени бешинчи сессияны бардырылкыдьла», - дегенди.

Дырыгулья уулду къыйын салгъан Арсен Каноковх, республиканы башха оноучуларына да ыспас этгени.

Форте Маурицио да мында ишни сойген, эрине билмеген адамла жашаганларын чертгени. «Мен арт он жылда Кы-тайда ишлегенме, алай мында халын анда көрлөгөнчөн. Андан сора да, италиячыла мытырладыла деп, аллай оюм жүрүйдөл. Сизде көрдүк ол

«Терек бахчачыларыны алларында къалпагъымы тешеме»

- Буз уурудан къоруулагъан сетканы уа Россейде альякъа эталмайдыла. Биз аны тышындан бек багъя сатып алабыз. Болсада сокуралмайтыз. Ал-гъарақкылда къаты жаун жауп, буз ургъанда, машинамы септак тобионе салгъан эдим да, анга хата жетметегенди, - дегенди генеральный директор.

Ол терек бахчача къаллай бир жерни туханларын, аладан ненча тонна көтөт алынганын, къаллай сортупа ёгентлерин да билдиригендиле. «Тирликин уа сентябрь айда алтын башлайтыз. Ол жумушка отуз күн кетеди. Кюз артында алма жыяргъя көлпенин къатыштыралбайз. Аспамында ала жууккүл айледе жашаңланыдьла. Андан сора да, бизге жылгы бир ненча көре италиячылар специалист къараң, билмеген затыбынды юртеди», - дегенди.

Тереклени топлериинде заранлы ханса болмажанлырны эслеп, италиячыла аны бек жа-ратхандыла. Мында аланы энчи машиналы бла кетергендөрлөнди да шаштегендиле.

Алайда Форте Маурицио Замир Балкизову kostomunu жағъасындан къызын къантарлырдын къараң къамжакъылыры (учдакет) алды да, аны къол аязына салып: «Бу терек бахчача лада керти да таза, саулукъта хайырлы көтөтгө ёгентлерине ма бу затык да шаштагъылъкъ этиди. Сизни терек бахчачыларыны иш көлпюлүкперине уулу ыспас этиме, халкъда ай-тылышуучуса, алларында къал-

масс орунла чыгарылган "Строй-маш" заводда да къайтып, анда ишлөгөн немиси эм италиялы оборудование да къараң-андыла. Предприятияны генеральный директору Тимур Ашабаков бла да тибөшип, көп заттын ушакъ этгендиле.

Чекленгенин жуулаптыгы болгъан «Холод» обшествода уа алмаланы сакълауда гликолын хайырларыны, ол холодильник түргөн көтептени аслам заманын бузулмай сакъларгъа болжалда, деп юртегендиле.

Ол залда отпургъанланы къонакъыла бла шагъырэй этгендиле сора Къабарты-Малкъар тыш экономика байламлыкъыланы андан ары күчлөндөрдө баргынан айырылайтанды. Италиячыла бла биргө ишлеуену хайырлы къурулганы да анга шағатылыкъ этгенин чөртгени. «Бу къыралын келечилери бу жол близе Италияны эмда ЮФО-ну бла СКФО-ну предприниматель-

деген темағы конференция болгъанды. Анга КъМР-ни Правительствоңин Председатели Руслан Хасанов айтханды. «Бирге ишлеуобиозно хайырдан Республиканы экономикасы аягы юсюнен бола башлагъанды. Алай бизге бек багъалы неди десегиз, сизин бизге ышаннагынгызы эмдэ ийннаннагынгызы», - дегенди ол. Премьер биргө ишлеу жетишимили болгъанына шағататка быйлай бир шарт да келтиригендиле: италиялы оборудование бла жаланды консерва промышленностью 50 тюрлю продукция жарадырылды.

Конференцияга Италия Республиканы Юг эмдэ Север-Кавказ федеральный округлода генеральный консул Лодиджиана Ньера паола да къатышханды. Ол кечигин келгенчи ючон кечингиликтен сора Север-Кавказ федеральный округу жеринде италиячылары къатышуулары бла ишлөгөн заводда, банкка, уулу эм гитче цехде да борчларын бет жарыкълы топтурганларына ыразлыгынын билдиригендиле.

Мындан ары да СКФО-тъя италиячыла дагыда көп башка проектилерин бла көллилерин айтханды. «Бу күнлөпде уа Минти тауда «Онбирауленин ышыгын-быз» күрүлүшүнүн башланын, юч ыйыкъдан хайырларынгъа бериллигиди», - дегенди. Сора, чам этип: «Беш минг метр бийиклигек чыгып, солгуркы сюерикле уа болупламы!?!», - дегенди. Консул проектилени жашауда бар-

терс болгъанын. Бизни адамларыбыз мында жетишимили ишлейдиле. Кеси аллына бир зат да болмайды. Къармашыр-гъа керекди. Инвестицияла, предпринимательлерибиз да бери биотон көп келип ючон, къолдан келгенни яамазлыгыбызгъа сизин ышандырылбыз», - дегенди ол сөзюндо ахырында.

КъМР-ни промышленность эм саты-алыу министри Иван Пономарёв да Республикаяга келлики инвесторла мында бир хата көрмезлилекерине ышандырылды.

Андан сора конференцияга къатышханна "Төрек столла-да" ишлөгендиле. Ала эм мюлк, промышленность эм туризм, саты-алыу эм банк жумушланы хайырлы этиюн амалларын излегендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Суратлары автор алгъанды.

МАГЬАНАЛЫ ТЕМА

Европалы сюд Россейге этилген даулагъа къарауну тохтатханды

Былтырны ноябрь айында, бери Страсбургда Адамны праволары жаныла Европалы сюдде Россейни 2716 гражданининден, ала уа барысы да Къалмыкъда жашаганлында, тарылышуа келгенди. Алада озгъан ёмюрюн 40-чы жыларында туғын журутканда, зор бла көчюрлөнген къалмукъ халкъында сыйнатылган къын-

ынлыкъ ючон Россейден компенсация изленненди.

Страсбургра жеттини уа, ала РФ-де битеу сюд инстанциялары ёттегендиле. Алай Россейни право-сунда рецессиягъя тошгендеге салынган жуоре къыннылыкъ ючон хакъ төлеу жаны бла за-конла болмажанлырны сылтатуу бла къаягъытла барысы да арт-ха жиберилген эдиле. Ма андан

Тарыгъууланы жазгъанланы уа «Клаус и Юрий Кипладзе Грузияя къажау» деген иш базындырған эди. Европалы сюд бу къыралы политика рецессиялана тошонгене жуорек къыйынлыкъ сыйнагъанлары ючон компенсацияны тохтадырмаса, оп къарындаша Кипладзелеге 4-шер минг евро төлөргө керекди, деп, алай оноу чынгъарын эди.

Ма анга ышашын жағында жаңылары къалмукъула да. Алай былайда бир затын белгилерге тишилди. «Политика рецессиялана тошонгене социалный тутхулуккулукъ этиюн иосюнден» 1997 жылда къабын көрлөпен закон-да артыкъылкъа тошгенле

сынагъан къыйынлыкъ ючон компенсация белгиленинди. Алай закон къабын этилгени 16 жыл озгъанлыкъын, төлеулени низами, аны ёччами да тохтадырлымай къалгъанды. Ма ол терсликни тюзетиуңу юсюнден барады Европалы сюднө оноунда сөз.

Грузия ол законну 9-чу ста-тьянын тийишлүлүккө компенсация төлеуену жоркулганын алты айны ичинде кийирмесе, оп заманда Грузия къарындаша Кипладзелеге төртюшер минг евро төлөргө борчлу этилген эди.

Ахыры 4-чи беттеди.

Айлыкъ хакъны кёбейтүргө не зам чырмайды?

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Биринчилен, орта билим берген окуу юйдөн эмдэ сабый садлапа устазланы айлыкъларын ёсдорюн иш къалай тамамланганы сюзюлгендө. КъМР-ни билим берүү импу министри Пишикан Семёнов билдиригенича, РФ-ни Президентини 597-чи номерли Указын толтуруу ведомствуун энчи контролюнчады.

Министр айтханыча, устазланы айлыкъларын регионда экономикада орталыкъ иш хакъны ёлчөмнөн дери жетдирире борч салынганда. Бусагъатта КъМР-де от 18,2 минг сомду. Республикада болгъан 290 школдан токъсанаңда аны толтуруммагъандыла. Шахарларына бла районланы тенглешдирир айтханда уа, Бахсан районда устазланы хакъы 19,2 минг сомъга дери кётиорулгендө. Даңыда Зольск, Май, Чегем, Терк, Прохладна районлуда айлыкълары экономикада орта ёлчөмден көп эттерге онг чыкъгъанды. Алай Нальчице уа от жаланды 17,9 минг сомъга жетдирилгендө. Чекер районда уа жаланды 16,9 минг сомъга дери.

Школъя дери билим берген учрежденилары иослериден айтханда уа, алда айлыкъ хакъны экономикада орта ёлчөмнөн 75 процентине жетдирире тийшилди. КъМР-де от 13,2 минг сом болгуруу көркөнди. Пишикан Семёнов билдиригенича, республикада сабый садлапа ишлөгендөн айлыкъларында орта салынганда.

Руслан Хасанов айлыкъны кёбейтүрүгө оңгарыл болгъамын школлада халын тюзетирге онг бармыды деп сөргөнчөндө. Министр билдиригенича, бир-

бир школлада штат расписание тапсы күвралгъанды. Ала бер низамдатылган көлтирилдө, къошакъ ачка табылпакъыдь.

Былайда Хасанов анга бирбүр учреждениларда ишчилени хакълары угъай, жаланды аланы тамамаларыны, орунбасарларыны нэда бухгалтерлери айлыкълары ёсдорюн къалгъанын билдиригендө. Ол ишчини бла күпүлкүчуланы хакъларында улуп башалыкъ болгъынан тергөс санаңданы.

Ызы бла күлтүрлөдө хал сюзюлгендө. КъМР-ни культура министрина күлгүлүн толтуруган Къарчаланы Аминат билдиригенича, сферада ишлөгендөн айлыкъларын ёсдорюн көрүп тау жолу да жарылганын билдиригендө. Шахарларына бла районланы тенглешдирир айтханда уа, Бахсан районда устазланы хакъы 19,2 минг сомъга дери кётиорулгендө. Даңыда Зольск, Май, Чегем, Терк, Прохладна районлуда айлыкъларында орта салынганда.

Муниципальный къуралыуда болум энчи сюзюлгендө. Нальчик шахарлары администрациясыны татамасыны орунбасары Анжела Долова күлтүрлөдө, спорт сферада хакъны кёбейтүрүгө онг чыкъынан билдиригендө. Алай школлада хал артыкъ доюн той-юлдо. Миңда 26 мектептө хакъны торленирире онг болгамаңды. Къалгъанларында уа от 17 минг сомъга жетдирилгендө.

Черек району администрациясыны татамасы Къарчаланы Махти устазланы хакълары жылны ахырьында дери тийшили ёлчөмдө жетдирилгендөн чөртгендө. «Алай биз бу ишни устазланы салынан азайтып, алай тамамалайбыз. Ол а жарыгъа туз къуйтанаңды. Бусагъатта 19 устазбыз ишсиз къалгъанды», - дегендө ол.

Махти Османович айтханыча,

бусагъатта тау элледе школлада сабийлени саны аз болгъаны себелли анда бу ишни тамамлагын бионтонда къийынды. Сөз ююн, Къара-Сууну школунда бир классда 3-4 бала откүйдү нэда Бызынгыда хар классда 6-7 сабий барды. «Бу школлары жабы, откүйчуланы Къашатагуу да жиороттуре да болгуруу. Алай школ жабылса, эл аз-аздан жоък болуп къалыкъыдь. Даңыда сабийлени жолда тау жола бла ташыргыя тошериди. Аланы къоркысуулукъарын да унтургыа жарамайды», - дегендө ол.

Темиржанова Махти күлтүртада халны юсюндөн да айтханды. Ол июн эттенича, буюнлюкүде муниципалитеттеге салынган полномочияланы барсынын да ала кеспери алла-рына тамамлайылых той-юлду. Алагыа рестубликаны болушулуу көркөнди.

Анга жууп бере, Руслан Хасанов ачка кылтыкъыннан хатасында бир-бир программалда тамамламай къалгъанларын чөртгендө. Ол а, бир жанындан, налог служба кесини ишин тийшили даражада бардырмакъынна бла да байламылды. «Бизни налог службасы РФ-де 83-чи жерни алады. Бюджетте ачка тошмайды, аны ююн былай къийын оноула чыгъарыргыя тошеди», - дегендө ол.

Жыныльдуу Урван эм Терк районланы администрацияларыны башчылары Андермиркан Каноков эм Максим Панагов да сөлешендиди. Ала да бюджет организацияларда айлыкъ хакъын кёбейти жана бла проблемаларын иослериден айтхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Почтачыны кюнү

Адамладан ыразылыкъ таба

Акъ-Сууну почта юю бираш тозурап туря эди да, алгъарыкъларда аяна тынгыны ремонт этилгендө. Меккимын ичи ариуду, тазады.

Мында тюрлю-тюрлю журналла, газетте, каталогла, башха затта да бардыла. Тюкөнлөдөн эз ала бираш узуурлакъ сатылападыла. Даңыда почтаний кюнүндө меккимын алдырыргыя болгуруу. Ол жумушла бла да берип көлпө көлделид.

Көндөн бери да почтагъа таматалыкъын Бабаланы Светлана этди. Коллективине бирдикрип, борчун тийшили тамамлайды. Эрттенликде шахардан көлтирилген газеттени, журналданы эм башка заттана санаан алады. Олсагъаттай окъуна,

почтачылагъа берип, адамлагы жибердиди.

Мында биринчи классыны почтачыла урунадыла. Анжела Исламигова, Галина Болдышева, Людмила Белоцерковская шахарда жашагъанлыкъы, иштег тантар жетедиле. Артмакъларын газетледен, журналлардан толтуруп, көспөрүн бүрүлгүн жерлөгө көтедиле. Бирде уа пенсияланы, тюрлю-тюрлю пособие ачда бередиле.

Почтаний татамасы къызыланы ишлөрине бек ыразыды. Аладан сора да, мында Бачиланы Наталия компьютерни операторуду, көрекли къагъытланы хазырлайды.

Жазылыу кампанияда почтагъыланы къыстау кезиулериди.

Элде айланнганда, адамлагы жолгуулуп, газет-журнал альпъя унутматызы деп, эксперине салып, аңылтуу ишин бардырадыла. Аланы хайырларындан откүйчуларыны саны азаймайды. Бу элилде, «Замандан» сора да, «Известия», «Комсомольская правда», «Айболит», «Ветеран» эм башка изданияларын аладыла.

Почтаний колективи тамамлагын жумушларынчоң адамладан ыразылыкъ табадыла. Биз аланы эм коллегаларын профессионал байрамлары бла алгъышайбыз. Ишеринде бет жарыкъыла урунсунла, адамлагы ахшы халарла көлтиричуопе болсунла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Операция

Юч бандит къурутулгъанды

Терроризмге къажау миллет комитеттини информация арасы билдиригендө көре, право низамын сакълаучу органларын энчи белюмлери Нальчикин тийрессинде - Түркеник - дачалы по-сөлкәнине юйлериден биринде бугун тургын саутуланган бандитлени къаумум къуршоогъа алъян эдиле. Алайда жашагъанларын къоркуу-усузлукъларын жалчытыр ююн, ол районда Милlett комитеттин Оператив штабына башылашыны оюнулары бла контртеррорист операцияны низамы (КТО) кийрилген эди.

Бандитле кюч структураланы къулукъу-ларына автомаст саутулдадан от ачхандыла.

Алагъа: «Кеси ыразылыгыбыз бла къолгъа берилгиз», - дегендөринде да, жангыдан атдыр-гъандыла, гранатлары да хайырларынчоң.

Андан сора Россияны ФСБ-сыны Къабарты-Малкъарда Управленияны татамасыны буйругы да контртеррорист операцияны низамы эмдэ аны бла байламлы салынган чекле да көтерилгендиле.

Мамыт адамланы, право низамын сакълаучу органларында ишлөгендөни араларында да ачыгъын, ёлген жоъкъу.

Бизни корр.

Универсиаданы дневники

Майдалланы саны ёседи

Көлчичилер алгъандыла.

Эркин тутуулауда 55 килограмм аулукъыда Нариман Исаралилов Кыргызстандан келген Самат Надырбекин 8:2 эсеп bla къыт-ханды эм команданы эсебине «алтын» къошханды. Аны ызындан, 66 килограммда эрише, Магомед Курбаналиев, эрмени Дэвид Сафарянис хорал, биринчи жеңе көтөрүлгөндөн.

Тиширууланы арасында 75 килограмм аулукъыда ауур атлетикада бардырылгъан эришиуле Ольга Зубова, кесини нёгер кызын-2008 жылда ётген Олимпиадада «доммак» алгъан Надежда Евстихинаны озуп, Универсиаданы чемпионкеси болгъанды.

Тюнене спортивный ушук атындан эришиуле башлангындыла. Алай 17-чи июльгъа дери барлыкъыда. Битеу да спортун 18,75 метрге тюртпоп, биятты даражасын къоруулганын. Тыйгычла бла юч минг метрге чабында, 8,32,53 көрмөнүн көргөнчөт, Ильгизар Сафиуллин биринчи болгъанды. Екатерина Конева ючке көлешининг сөрире, 14,82 метри алып, Универсиаданы рекордун тохташтырганды. Ауур атлетикада Пекин Олимпиадада «кюмюш» алгъан Анти Аухадов, битеу да 372 килограммы көтөрпөн, Россияне ююнчю «алтын»

ганды. Эришиуле жетинчи кюнинде 40 комплект майдал юлешинириди. Жарым марафонда, 21 километр «кюмюш» эм 31 доммак майдал алгъандыла. Экинчи жерде уа 12 «алтын», 13 «кюмюш» эм 17 «доммак» бла японулладыла.

Басмагъа Къонақыланы
Хасан хазырлуганды.

Театр

Бек игилеге - грантла

Къабарты-Малкъарны Культура министерстуусу театрларын творчеству проекттерине араларында КъМР-ни Башчысыны грантларын тийшилени белгилөр юч, бек игилени ортасында эришиуле бардырылганы.

Берилген заявкалалатында республиканы башында салынтылган ведомство Конкурс советинде къаралылды.

Ары КъМР-ни культура министри Руслан Фирсов, республиканы Башчысыны советиги Уяналаны Аминат, белгилүү жазыгууларында көлбөйнүү көлбөйнүү, энчилигине, дүниясын маданияттын къошулукъчулукъ этгенине эс бурлукъуда. Сора пьесаны сакнада салынганыны таптыйын, спектаклини къураганланы художеству даражаларын эм санын, къарацууланы сөйрүлөрине да къарацууларында. Эришиуле юсюнден хапарны КъМР-ни Культура

Бизни корр.

ЖЫЙЫЛЫУ

Эм хайырлы проектлени сыйлагъандыла

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну председателинин биринчи заместители Ирина Марьяшыны башынлыгыбызда гитте эм орталыкъ предпринимател иши бла көрөшгөнлөн проектленин къарауда байламмы комиссияны кезиуло жыйынтыу болгъанды. Анда коммерциян организацияя саналмагъан «КъМР-ни Гаранттия фондундан» поручительство алырга болукъуланы къагыттарына къараалгъанды. Битеу да

тогъуз заявка къабыл этилгенди.

Анга көре Гаранттия фонд берлил ахчаны ёлчими 66 миллион сомду. Республикада гитче эм орталыкъ предпринимателликни айнтыбу бла байламмы көргөзтөлгөн проектленин жашауда бардыруу къошакъ халда 97 миллион соммуну кредитте бла алыргъа онт береди. Ол ырысхыла асламысында эл мюлк бла, промышленный товарла чыгъарыган эм сатыу алыу бла көрөшгөнлөгө берилдикди.

АЗРЕТЛАНЫ X

Европалы сюд Россейге этилген даулагъа къарауну тохтатханды

Ахыры. Аллы 2-чи беттеди.

Къалмукъулла, алданы ызыларындан а таулупа да, бу оноу Россейге да көлиширил сунуп, тарыгъула хазырлап башлашындыла. Алай байлайда бир зат эсге алымайм къалгъанды. Грузияда репрессиян тошгөнлөгө салынганд жорек къынныкъ ючон ача төлеу жаны бла жоркуу законда барды, алай россейли правода уа ол жокду.

Бююнлюкде уа Европалы сюд политика репрессиян тошгөнлөдөн Россейге этилген даулагъа къарауну тохтатханды. Аны юсунден ол басмалагъан пресс-релизде да айттылады. «Россейни къырал халъкълашын политика репрессиян этилгенинин жөнгөндөри. Аны бла байламмы алаатга къауму социалын түтүчүлүк даяниди. Тарыгъууланы жазғанланы къалгъанды салынганд жорек къынныкъ ючон ача төлеинир излейдиле. Алай алай төлеуле законда белгиленимегенлери ючон даулалы россейли сюд органна терсеге санаңданында.

Европалы сюдеге тарыкъ-гъанда Адамны праволары жаны бла европалы конвенцияны 6-чы статьясына (сюд органна тарыкъууланы созгендө, тозлуу сакалынчынын юсунден) эмда 1-чи номерли Протоколу 1-чи статьяна (ырысхыны сакалынчынын юсунден) таянып чыгарады.

Мустафа Харунович хар инсан да кесини праволарын, сейирлерин сюдде къорууларгъа эркин болгъанын чөртгөнди. КъМР-де Адамны праволары жаны бла уполномочченный неда аны аппаратын сюдеге барылай, кишине оноу этмидей. «Алай биз, юристлече, халкъыбызын жарыктан запладан кери болурга эркин тойопбюз. Анынайма, бусагъатда мени айтканына биисоремегенле, анга къажау турлукъла, мени аманларыкъла да табылышында. Алай мен керитини, ишин болгъанын айттыргынчы сөзмө. Россейде политика репрессиян тошгөнлөгө жорек къынныкъ ючон салынганд жаны бла жоркуу жокду. Аны энтаа бир кере къайтарып айттама. Былайда алгъа закондан төрлөндириуло юсунден сагынштареге керекди», - деп чөртгөндө кийиргө керекди. - дейди ол.

Мустафа Харунович хар инсан да кесини праволарын, сейирлерин сюдде къорууларгъа эркин болгъанын чөртгөнди. КъМР-де Адамны праволары жаны бла уполномочченный неда аны аппаратын сюдеге барылай, кишине оноу этмидей. «Алай биз, юристлече, халкъыбызын жарыктан запладан кери болурга эркин тойопбюз. Анынайма, бусагъатда мени айтканына биисоремегенле, анга къажау турлукъла, мени аманларыкъла да табылышында. Алай мен керитини, ишин болгъанын айттыргынчы сөзмө. Россейде политика репрессиян тошгөнлөгө жорек къынныкъ ючон салынганд жаны бла жоркуу жокду. Аны энтаа бир кере къайтарып айттама. Былайда алгъа закондан төрлөндириуло юсунден сагынштареге керекди», - деп чөртгөндө кийиргө керекди. - дейди ол.

Россейли правода сюдеге берилген жар иш да энчи тинтилирге керекди, алай Европалы сюдде уа бирге ушагъан ишенин жар бирин энчи сизметгелен, барысана да бир оноу чыгарылышында. Бююнлюкде Адамны эркинликлери жаны бла Европалы сюд 108 тарыкъуулун түтүндө, алай ала барыса да терсеге санаңданында. Сюд тохтадырьгынчыны, тарыгъуулада Конвенцияны жоркуу жарыктарына бузукъулукъла этилгени ачыкъланамаңданы. Алагы уаша баша тарыгъуулагъа мындан ары къараалыкъ тююлдө», - деп жазылпады документде.

Россейли правода сюдеге берилген жар иш да энчи тинтилирге керекди, алай Европалы сюдде уа бирге ушагъан ишенин жар бирин энчи сизметгелен, барысана да бир оноу чыгарылышында. Бююнлюкде Адамны эркинликлери жаны бла Европалы сюд 108 тарыкъуулун түтүндө, алай ала барыса да терсеге санаңданында. Сюд тохтадырьгынчыны, тарыгъуулада Конвенцияны жоркуу жарыктарына бузукъулукъла этилгени ачыкъланамаңданы. Алагы уаша баша тарыгъуулагъа мындан ары къараалыкъ тююлдө», - деп жазылпады документде.

Россейли правода сюдеге

берилген жар иш да энчи тинтилирге керекди, алай Европалы

сюдде уа бирге ушагъан ишенин жар бирин энчи сизметгелен, барысана да бир оноу чыгарылышында. Бююнлюкде Адамны эркинликлери жаны бла Европалы сюд 108 тарыкъуулун түтүндө, алай ала барыса да терсеге санаңданында. Сюд тохтадырьгынчыны, тарыгъуулада Конвенцияны жоркуу жарыктарына бузукъулукъла этилгени ачыкъланамаңданы. Алагы уаша баша тарыгъуулагъа мындан ары къараалыкъ тююлдө», - деп жазылпады документде.

Борис, реабилитация бла

байламмы законга төрлөнүле

кийиринуло юсунден башлашы

чыкынды жаращырып, РФ-де

Адамны праволары жаны бла

уполномочченный орунба-

сары. Таукенланы Мустафа.

Ол бигэе билдиргенича, Ев-

ропалы сюдеге бир жерден көп

иш келсе, алада уа бузукъулукъ,

къоруулча, бузукъулукъ субъек-

ти да бирчай болсалы, сюд, аланы

барысын да биркүрдүп, бир

оруун чыгарылышында. Ол ызы-

тогъуз заявка къабыл этилгенди.

Анга көре Гаранттия фонд берлил ахчаны ёлчими 66 миллион сомду. Республикада гитче эм орталыкъ предпринимателликни айнтыбу бла байламмы көргөзтөлгөн проектленин жашауда бардыруу къошакъ халда 97 миллион соммуну кредитте бла алыргъа онт береди. Ол ырысхыла асламысында эл мюлк бла, промышленный товарла чыгъарыган эм сатыу алыу бла көрөшгөнлөгө берилдикди.

Дагызыда предпринимательле ёнкючоге алгъан ахчаларын торюл-торюл оборудований, маалларын сатып алыргъа эм къурулуш ишлени бардырыргъа къоратырылышыла. Кредитлени Гаранттия фонд бла биргэе ишлени «Сбербанк» эм «Россельхозбанк» акционер общества берилдикди, деп билдиргендие КъМР-ни Экономиканы айнтыу министрлосуну пресс-службасындан.

АЗРЕТЛАНЫ X

Шимал Кавказ күн сайын

Сегиз сабий сад сюерикди

Быйыл Ингушетияда юч жаны сабий сад ишлеп баштарыкъды - 49 жери болгъан Къараулакъда, 240 жери болгъан Орджоникидзе элде эм 120 жери болгъан Магасда. Шэнди республикада 40 чакълы бир школгъа дери сабийлени юртеп-окутхан учреждение барды, алгъа жети мингден аслам сабий жюрюйдө. Алай эссе да, садала да жерле жетишмийдиле. 2010-2016 жыллата республика социально-экономика жана бла айнтынуу чеклеринде школгъа дери сабийлени юртеп-окутхан учреждение ниялада 1760 жер къураллыкъды.

- Ала шёндюю излемелеге тийшишилек бла жарашибырлыкъдыла. Сабий садлала бассейнне (көлле), спорт эм музыка залла боллукъудула, - дегендө Билим бериууну эм иммуну министрлосуну школгъа дери бёлжюмюн на-чальники Хава Евлөва.

Эл мюлк жерлени

осалыланыулатын тыяргъа

Эл мюлкнү айнтынуу эм продукцияны, сырьёну эмда аш-азыкъыны рынокларын тап халгъа көлтириуну къырал программасыны чеклеринде 2013-2020 жыллата Россейни Эл мюлк министрлосуну департаментине къыралын регионларында мелиоратив системаны битеуло эм энчи халда хайыланынуу айнтыуда экономика магъаналары болгъан 41 программа берилген эди.

Претендентлени санында Къараачай-Черкес да болгъанды. Ахырында комиссия 25 программаны сыйлагъанды, алаатя Федералын бюджетден субсидия берилди. Аланы жашауда бардыруу эл мюлк жерлени седириеулеприн тохтатырыкъды эм топуракъыны тымын көтюрюлөндө.

Журтла салыкъылагъа -

къурулуш сертификатла

Дагыстынны элперинде жашауданнан 130 чакълы бир адамгъа жашау журтла ишлеууну бошасында деп, къурулуш материалла сатып алыргъа сертификатла бергенди. Алгъын адамламгъа ача субсидия бирилип тургъандыла, жарсынча, ол улутхачылыкъыга эм хайылчылыкъыла көлтиргендө: болушукъын элледе пропискала-ры болуп, алада уа жашамагъанлагъа неда аны целевой халда хайыланмагъанлагъа берил тургъандыла. Ол кем-чиликни көтөрүп ючүн, субсидия бериууну жаны системасы сингирлиген эди жашаугъа - адамлары тюзүнлөй къурулуш материалла бла жалчытуун системасы.

Сют фермаланы санына къошулады

Дагыстынны агропромышленность комплекси быт-ыларыны ахырында дери 15 проектни жашаугъа сингирлигире көрекди. Сөз сют-товар фермаланы къурауну юсунден барада. Алада юч минг чакълы бир ийнек боллукъуду. Проектни битеуло багъасы 274 миллион сомду.

Мал тутмагъян

байыкъланмаз

Энчи алып айтханда, Ногай районда 400 мал кечини-рик фермалы къурулуш ишлери бошала турадыла, анга 79 миллион сом къоратыллыкъыды. Махачкъалада да 40 миллион сомгъа 300 ийнек кечинирича комплексни къыстау ишлайди. Казбеков районында да 200 ийнек жери болгъан мал фермалы жаныртадыла, анга 8 миллион сом къоратыллыкъыды.

Сейирлик ресторан

Грозныйде төрдө болмажанча сейирлик инвестиция проектни жашауда бардырыгъандыла. Шимал Кавказда алай сейирлик зат жаланды олду: Чечен Республиканы ара шахары Грозныйде «Глобус» деген ресторан - төрт къатлы журт-жер шарыча ишленгенди. Аны ичинде көп торюл аквариумда бардыла, алада уа ариу чабакъла. Ресторандына ашарақъаларыны асламысы да тенгиз жаныуарлардан жарашибылдыларды.

Ресторанны ишлеуге ахчаны бизнесмен Руслан Байсаров бергенди. Юйин 2010 жылда ишлеп башлагъан эдиле. Ресторан шахарына арасында, «Грозный-Сити» деген бийик иши комплекскин къытындарды. Миңда 250 адамгъа иш табылышыбы.

Иранлы бизнесменле тахта көгетчиликни айнтыргъа айтадыла

Дагыстынны правительстосуну председателини орунбасары Шарип Шарипов иранлы фирмалары төплицада тахта көгетле ёсдюрүп, юй къанатлыланы жайы эм къийлучук бла көрөштөн көлчөлири бла тибөшгендө. Фирмалы башчысы компания кесини ырыксысына лаклы халкъ көчгөн жангы жерде 20 гектарда теплицада ишлөр айтханды, дагызыда юй къанатлы фабриканы эм 100 минг къойгъа фермалы къуаргъада тахта көгетле. Андан сора да, бизнесменле Сулакъыда эки минг гектарда тахта көгетле.

Шарипов иранлы къонакъылагъа бизнесменлө болушур ючон, агрохим арадан, россиямукъ арадан, иму-титни институтдан, Саты-алынуу бла тыш байламмыкъындын министрлосундан эм Миллет политика жаны бла министрлосунан специалистлени иши къаумуу къураллыгъын айтханды. Председатели орунбасары, андан сора да, оноучуу биркүрдүрлөгө инвестиция проектлени жашауда бардырыгъа болушуркуларын билдиргендө.

Юбилей

Аны башниети - билимли, адепти кадрланы ёсдюрюудю

Бүкенледе филология илмулары доктору, профессор, КъМКъУ-нун макътар тил кафедрасыны башчысы Кетенчиланы Бахаутдиннин жашы Мусса кесини 50-жыллык юбилейин белгилейди. Ол Төбен Чегемде тууганда. Школу таусхандан сора университеттин тарых-филология факультетине окургыра кирди. Аны 1986 жылда айрымалы башайди. Андан сора бир ауукъ заманы элинде Күлилданы Къайсынны атын жиорютген мектепде орус тилден бла литературадан оқытуда.

1987 жылдан бери КъМКъУ-нун макътар тилни эм литератураны кафедрасында ишлейди. 1992 жылда Башкъортостаны кырал университетине кандидат диссертацияяя къоруулаган энчи советини жыйылуунда «Формально-семантические

Кетенчиланы Мусса.

модели именного предложения в современном карачаево-балкарском языке» деген темага илму ишин къоруулагъанды.

Аны илму башчысы белгилүү синтаксист-турколог Ахматланы Ибраим болгъанды. 2001 жылда, докторантурада экинчи жылны окуй тургъанлай, КъМКъУ-да «Структура и семантика именных предложений в карачаево-балкарском языке» деген темага доктор диссертациясын болжалдан алғы къоруулагъанды. 2005 жылда РФ-ни Билим берүү министрствосунуноо бла анга профессор деген ат атапганды.

Башха-башха кезиуледе Кетенчи улу Гуманитар тинтиуле бардыргынан институту илму күллукчусу, КъМКъУ-нун филология институтуну къабарты эм макътар филология кафедрасыны деканыны орунбасары, би институту директоруну орунбасары, КъМР-ни билим берүү илму министрини орунбасары болуп ду тургъанды. 2009 жылдан бери университеттени макътар тил кафедрасына башчылык этеди.

Кетенчиланы Мусса тил билимни айныууна магъаналы кюлюш къошханды. Аны синтаксисден тинтиулери жаланды Къабарты-Макътарда угъай, андан тышында да белгилүүдиле. 120 илму эм окуу-методика ишин, ол санда юч монографияны эм ондан артык окуу пособияны авторруды.

Илму бла күрөш, ол тилибизде синтаксис единицаланы мурдор-магъана жана бла юлешиндерине энчи ес барду. Гуманитар тинтиуле бардыргынан институт хазырлагын «Бусагъатдагы къараач-макътар тиль» (эки кесеңе барды) деген уллу ишни от темага атапгын бёлбюмөн жазгъанды. Андан сора да, РФ-ни Билим берүү эм илму министрствосуну заказы бла Къараач-Черкеси кырал университетинден коллегалары бла бирге кавказ эм тюрк тилледе бош айтымын синтаксис мурдорун тинтиуле жораланган илму ишин жарашидыруу-уга къвтыханды. Бююнлюкде ол республиканы халкъларны тиллеринде бош айтымын парадигматикиасы бла көрөшди.

Профессор түрк эм битеулю тил билимге атапгын халкъла араалы, битеуроссей эм регион илму

конференцияларга тири къатышады. Аны докладларыны тематикасы синтаксиси вопрослары бла бирге дисциплинала аралы проблемаларга да жораландыла.

Ол «Къараач-макътар тилни синтаксис» деген курсдан, андан сора да, «Түрк тил билимни бусагъатдагы концепциялары», «Къараач-макътар тилде болуш ахырларын магъаналары», «Түрк тилледе тилни кесеклериин июндөн» дегенча эм башха спецификациялардан да лекцияя окууында эм практика дерслөр бардырады. Аны бла бирге магистр программага башчылык этеди. Ол дагыда бийик квалификациялы илму кадрларын хазырлауга уллу эс бурады. Алай бла, аны башчылыгында сегиз кандидат эм бир доктор диссертацияя къорууланганды.

Мусса Бахаутдинович окуу учурдениялары окуу-методика жана бла жалчытуула да тийшил магъана береди. Бирси алим-педагогла бла бирге, орта школлагъа деп, макътар тилни окуутуну концепциясын, андан стандартын, 5-чи - 9-чу, 11-чи класслая программаны да жарашидыргынди. Андан сора да, Андрей Плещаковну «Төгерекдеги къудурет» (1-4-чи классла) деген окуу китабын тилибизге күчкоргөндө эм би дисциплинадан терминнен сөзлүгүн жазырлагъанды. Окуутуну айтылынан Федеральни институту Билим берүүнүн проблемаларын милдет арасыны илму-методика советини келечиси болуп тургъанды. КъМКъУ-нун диссертацияя советини члениди. Окуу-юретиу эм илму-тинтиу иши

Мусса алим нөгерлери бла.

Бла бирге жамаат жумушлагъа да тири къатышады. Ана тилни, филологияны айтылын, сакълауну проблемаларын басма органлада кётөрөди.

Ол не заманда да студентте, аспиранта, жаш алимге, устазгъа - къараач-макътар тилден эм битеулю түркологиядан соруу болгъан хар кимге да болушургъа хазырды. Жашаууну магъанасын дисциплинала аралы тинтиулене мындан ары жанги даражагъа элталыкъ кадрларын хазырлауда көреди.

Кетенчиланы Мусса келишиши, жарыкъ адамды. Аны бла ушакъ бардыра, сейирлери көп болгъанын тюшөнсө. Хар заманда да жетишимигэ итинеди, ол кылышын бирсилеге да көреталады. Тырман этил, адамы жанын кыйнамайды. Ариу сёлешип, жарытири затын алай аңгылатады. Ол эки сабийни атасыды. Юйдегиси бла бирге жашчыгы Муратны бла кылышыгы Аминаны ахши төреледе хазырлауда.

Биз, Муссаны коллегалары эм шүёхлары, аны юбилейи бла альыштай, мындан ары да ишинде жетишимили, жойор жашауунда тынчлыкълы, саулукъу да болуп, ёсюм келген жаш төлөнүю жириетиуде бла окуутууда бет жарыкълы урунурун сүйгенибизни билдирибиз.

АППОЛАНЫ АЛИМ,
филология илмулары кандидаты,
доцент, КъМР-ни
Правительствоосунда Жаш алимлени
эм специалистлени
советини таматасыны экинчиси.

ЭСКИ ЭЛЛЕРИБИЗ

ТЮТЮ

Тютю табыйгъатыны ариулугъу бла Бахсан ауузунда айырмалыды десем, жанылмам. Эртэ заманнада байлады эл болгъанды. Мен билип, анда Ахкъебеклары, Төуалары, Геккилары эм башха түкүмлары келечилери жашащандыла. Коллективизация башланганда уа, юйорлени андан Тотуруга (шёндүгү Тыныауз шахар), кёчүрүп, жерлерин Огъары Бахсанды бла Чылмасда колхозларында юлешип бергенди. Аланы чекпери уа Тютю суу ыз бла бёлжүнгенди.

Эсимдеди, ол жерлени къоруулагъан, сүгъаргын да Огъары Бахсандан Гүййланы Ибрахим, Теммоланы Лукъман (атам) эм Гутча (түкүм аты эсимдүйлюдю) эдиле. Ала иелери къысталтган журтлда жашащандыла. Биз Төуалары жанги юйеринде тира эдик. Къялгъанла Ахкъебеклары

Тенгизни мекямында кечиннендиле. Башха журтла кими оюолуп, башчысы туарылып эдиле.

Мал орунлары кенгликлерине, уллукъларына бусагъатда да сейир этеме. Бирини арбазында кеси алларына чыкъыган помидорда ёссе эдиле. Ол заманда керахатдыла деп, таулуп алана ашамагандыла. Арпа, зынтык, будай, тары сабанланы оруртъя, бичен чалыргъя, дырын жыргъя Огъары Бахсандан, Чылмасдан кёп адам келиуюн эди.

Мен биютүнде сейир этен зат: кюз биченде чалыгъыла, дырынчыла бизни, сабынни, жиберип, элни кюнбатхан жанында, ырыбыда, агъач ичинде къая тешин болупчук эди да, андан буз келтиртип, айран суусупларына салынчук эди. Бийик тауда чыранлада, тау этегинде, терекле

ичинде, таш хуруланы тюплеринде, жайны ол кезиүонде ол эримей түргъанды! Алайы терен да тюйлүн эди. Баям, башындан тюбюне дери бир метр, кенглиги уа 70-80 сантиметр болуп эди, деймей.

Властьла колективизацияны кезиүонде не хыйсандан чачкан болуп эдиле бу ариу элчики? Терек бахчалары, къабыр орунлары, журтлары, мекямлары - хар не жаны бла да жашау этеге къолайлы, нек тюп болургъа керек эди озгъан ёмюрюн 20-чи жыларында.

Колхозда уа адамлары къысталтган элни татынчын чыгарып хайырларында. Биченликле чалынып, гебенле, тишил ташылганлай, байлайтъя бек алгъа саулукъи ийнеклени сюрсюя келгенди. Ала алынынни отлап бошагъандай, къой сюрсююле

кёчгенди. Аланы ыларындан жылкысы сып-сыйдам жюлюгенди биченликлени. Ма алай ие кёзден мал ёсдюргендиле колхозчуларында.

Не уа Тютю ичин алсакъ, ол къялпай ариу ауздуду. Кеси да барып Адыр-Сууда Уллу Таугъа тиреледи. Тютю башы чынгыл а, альпинистле айтханнан кёре, бек къыйын кате-гориягъа саналады. Аңга чыкъыган къаячылагъа олсагъат «уста» ат бериледи.

Бусагъатда Тютюнү бузулгъан юйерини мурдор ташлары окууна къялмагъандыла. Халкъыбыз кеси жеринде жашап түргъанлай, эртедегили эллерибиз унтуулуу, жокъ бола баргъанлары бек жарсылууду. Ким биледи, келир төлөледен бирлери ариу табыйгъатлы Тютюнү къонуш салыр эселе уа. Жай чилледе буз къайнагъан чауулла болгъан жерлени жанындан табын, алайда кафеле, ресторанла ишлеп, келген къонакъладан иралызылакъ алып, жолларына ашырыр кюн да чыгарына ышанабыз.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

ОКҮҮЧУЛАРЫБЫЗНЫ ЧЫГЪАРМАЧЫЛЫКЪЛАРЫ

Фахмулу алим, жютю көзлю тамсилчи

Гузеланы Магометни жашы Жамал Огъары Жемталада тууганды. Бююнлюкде Россейни белгili түркологларындан бириди, филология имуланы докторуду. Ол басмалагын бир къаумут китапты эсигизге салыргын сюебиз: «Малкъар тилин шоктун анынчалыкта сөзлюгү», «Малкъар-орус школ сөзлюгү», «Малкъар тилин шоктун орфография сөзлюгү», «Къараачай-малкъар тилин омонимлерини сөзлюгү».

Андан сора да, студентлөгө бла школчулагын көп дерслик кипат да жаращырылганда. Битеу да Гузе улу журналлада, жыйымдыкъында чыгъарған илму ишлени саны 242 боладыла. Бусагатда уа да «Къараачай-малкъар тилин синонимлерини сөзлюгүн» басмая хазырлай турдады.

Алиимлик ишинден бош заманында уа Жамал тамсилле жазады. Аны бу чыгъармалары да магъаналыдыла, жигиттери уа, ишкең къарасанг, бизни жанбызыда, къатыбызда алланнган адамларын, сыйфаттарын да көрөргө болуккүдү алада. Бююн азизини аны жанги тамсилли бла шагырын этеге сюебиз.

Къылышсыз къадыр bla түшінчарчы тырайтла

Ишлеп, чоочуп да къадыр
Эшеклени оздады.

Окъуп башласа уа, ол
Бек узунга созады.

Алай еркин хастанда
Къылышсыз къадыр барды.
Хастан угый да, анга
Сау дуня да тарды,

Къадырларын барындан
Аны бар башхалыгъы -
Чоочуңдан сора да,
Ма къабычуу къылышы!

Къуудушка аш салынса,
Атха, эшкең жанжал.
Хастандан юркүтеди,
Тортюп, къабын, таванлап.

Жортурға, отларға да
Къадырлын айретеди.
Ол а, тил этип, аны
Хастандан кери этеди.

Бириси еки аты да,
Сөре кетип, къистатды.
Къадыр тенгин окъуна
Мычымагъанлай сатды.

Байтапында къабаргъа
Көп адыргы этеди,
Алай андан жухуна
Терк-терк табан жетеди.

Анда еки гырайтны
Ол башшака көреди.
Кеси тойса, алагъа
Мулхарындан береди.

Гырайтла хастанында
Аш эркин болмаз, эшта,

Андан жетиучюдюле
Къадырлыгъа эрттен, кеч да.

Акъсылы гырайт мухарды -
Аш айырмай ашайды,
Аты гырайт эсе да,
Бууазбяк бек ушайды.

Къышхыр мулхар, таза, кир -
Къадыр бергенгүннүр,
Солуун къайтаралмай,
Ауулраннганлай турур.

Къара гырайттынка уа
Иши, ашы да жарты.
Жалынчакъыра жашауу:
Эшкелени бек къарты.

Ёмир ажирлего
Кёзбау эта барады,
Инети уа кесинден
Онглуглагы къараады.

«Ат, ажир да недиле
Къадырбийни къытыйнда!
Егюзнон къоркүйттүй,

Барып, сени атындан!

Ол жауурсыт, жаталақъ,
Санга милюп къайырып...
Тейри, алай къыстарбыз,
Къышхырын да сыйырып!» -

Деп, мулхарчы гырайтла
Егюзнон жаныйдыла,
Кёзбау соңгейн къадырны
Эрттеден таныйдыла.

Къадад кеси къылыгъын
Түтдүрмай туралмайды.
Ол барлыкъа хастанда
Мамырлыкъ къуралмайды.

Байрам

Нептунны оюнлары

Онтөртүнчю июльда Май-сийин шахар плажында, Нептунуң күнөнен жоралынып, байрам болуккүдү. Мында жашагъанла аны төрели халда онбеш жылны ичинде белгилейдиле.

Жыйылгъанларга «Нептуновы потехи» деген жомакъылары саңаңа ончукчук көргөзтөлжүлүк. Маданият ююн башчысы, би шиң күрәнган Светлана Григорьевна билдиргенич, жомакъыларыш жигиттери, сабилени командалагы жылып, суда онкона бла эри-

шиуле бардырлыкъыдьла.

Андан сора да, алагъа «Авантиюристы» театрын, «Ералаш» сабий къаумуму, «Мелодия» мақъам студиены эм «Ата жүрт» тепсөу къаумуму къатышуулары бла концерт программа да күралыкъыдь. Спорт майданда да сойгенле пляж футбол бола волейбол ойнарыкъыдьла.

Наталья ЮРЧЕНКО.
Май району жөр-жерли
администрациясыны
пресс-службасы.

Ырыслы, адетле, төрепе

Къараачай - малкъар халкъда буруннугу адет-төрени билген если адамла көпдюле. Улбашланы Мухадинни кызы Саняят да (Цаколаны келинлери) аладанды. Ол анасы Герюкланы Хазиндерден, аммасы Уяналаны Гоккадан, къартладан эшитип, ырысланы, таурухланы, айтыуланы, дагыда көп тюрлю сейир материал жыйындырганда. Газет окууучуларыбызга ала керек болурла деп ышанабыз. Мындан арысында ала бла сизни шагырын этер муратлыбыз.

2013 жыл, 13-чу июль

Интернет-версия: zaman.smkbr.ru

Ата-бабаларыбыз къалай жашагъаныла, неге ийнингандыла

Жаш келинлеге

Юйде киштик неда ит болса, ол, къубулуп, адамны аягына ышылырьга сюебиз. Сабий сакълагъан келининге аланы аягы бла ууругъга, тюртөргө жарамагъанды. Нек десегиз, хыны къарагъан келинини сабий тусус, сырт сюегине ит неда киштик тюк чыгъады, дегендиле. Ол, къынайылп, тынчтаймай, аякъыларыла бла башчыгъын орундукъыга тирип, къарынчыгъын ёрге көттюрп жиляркыда.

Аны уа былай тынчтайхандыла. Къара гыржынны, ол болмаса, къышхырдан этилгенини, ич жумашынан алпып, андан гитче топпанчыкъла хазырлатаандыла. Баланы, къарынчыгъына жатдырып, буюндан энишге сюектүнгүнгүн чыншындыла. Гыржын топпанчыкъын тюкчюк жабышын чыкъындыла. Сабий да андан сора тынчтайханды.

Сейирлик жаныуарчыкъында, аурууп, сакъята адамгъа, сабийге да масхара эттере, артык сейирсиринге, жарсырга жарамагъанды. Ауулргуу болгъан тиширыгъу ашускан адамны бетин, ахырысы бла да көргөзтүмегендиле. Сакъ къайын анала аллай келинлери, бир амалы болуп, къайыны сөзгө элтмегендиле. Аны ююн ёпкелеген адет да болмайынды.

Сабий сакълагъан келининге ашаргыа косеген затын, уялтмай, соруп билгендиле. Табылырьга не къыйын зат болса да, жуукулары, къоншу - тирие да аны жетдирире көршегендиле. Ол анга угъай, сабий күсеген, аны чархына керекли затды, деп ономалындыла.

Тиширыгъы жүккүрларгъа жарамагъанды, тууарыкъ сабийни санында ол заттын тамгыасы къаллыкъ суннандыла. Малкъарлы: «Аллах сакъасын, жаш сабий къацауат башланыр жыл көп түүдү», - дегендиле.

Уруш этип ойнагъан сабийнеге уа: «Аллах сакъасын, аман оюн этеди», - деп таыргъа көршегендиле.

Къарылганы жашкыны атын айтып чакъыргъан адет болмайынды. Ол бек ырысы санаалыкъында, ажымыл «ёлгөнне айтадыла» чимдигендиле, жау ийис этдирире, локум этип, юлеширге көрекди», - деп болгъандыла.

Малкъарлы: «Аллах сакъасын, жаш сабий къацауат башланыр жыл көп түүдү», - дегендиле.

Къараачай - малкъар халкъда буруннугу адет-төрени билген если адамла көпдюле.

Къараачай - малкъар халкъда буруннугу адет-төрени билген если адамла көпдюле. Улбашланы Мухадинни кызы Саняят да (Цаколаны келинлери) аладанды. Ол анасы Герюкланы Хазиндерден, аммасы Уяналаны Гоккадан, къартладан эшитип, ырысланы, таурухланы, айтыуланы, дагыда көп тюрлю сейир материал жыйындырганда. Газет окууучуларыбызга ала керек болурла деп ышанабыз. Мындан арысында ала бла сизни шагырын этер муратлыбыз.

«Гошана къызла бла бий, бай жашла Нарсанада (Кисловодск) бурун заманлала оруслу къызла, жашла бла омакъ кийинип, тачанкаланы зынгырдатып, кюлюп, бир бирни къууп ойнауу эди. Гюлле салынган (парк) тереклерини тюбюндө орус нөхчелерини бла заманын заукупкул жиляркыда.

Малкъаргъа Инглизиден келген алимле юй башладан тойтга къарал болгъанды. «Мындача, көм - кек көлпели болгъан ариу къызла бизде аздыла», - деп жазады инглизил алим. («История Кабарды и Балкарри»)

Таулу жаулукъыла

Гыранча жаулукъыла деп болгъанды. Баям, «граница» деген сөзден къураптанды. Аланы эттере деп къумачалы сатаргъа көлтиргендилеге: «Из-за границы привезли», - дей болуп эди. Бизни таулу тиширыула аллай къумачлардан аламат сатаргъа көлтиргендиле. Къартла: «Юйден берекет кетеди», - деп антагылтандыла.

Кече, көз байланнганда сора, юйин тюбюн сибирире, сибиргеннен да эшикке атаргъа жарамагъанды. Къартла аны: «Юйден берекет кетеди», - деп антагылтандыла.

Кече, көз байланнганда сора, къагъанакъ неда андан аз агаданырақ сабийни эшикке айланырмайында. Жин зараны жетерикди, дегендиле.

Тиширыу жуулгъан ич кийин эшикке, адам көргөн жерде, аттаргъа көлтиргендиле. Къартла: «Из-за границы привезли», - дей болуп эди. Бизни таулу тиширыула аллай къумачлардан аламат сатаргъа көлтиргендиле. Шэндюнгө заманда таупу келинлени юйге жыйынчанда көрөлгө болукъыз болгъанды.

Гюлменди (гюл менде), «мени юсюмде гюл» деген түрк сөзден къураптандыла. Бу аламат женил жаулукъында жаны келинле да жүрттөнгенди.

Малкъарлы къызла, ашыкъыкъ эттөнделе, жашкында, аттаргъа көлтиргендиле. Къартла: «Из-за границы привезли», - дей болуп эди. Бизни таулу тиширыула аллай къумачлардан аламат сатаргъа көлтиргендиле. Дарийни, къатапаны артыкъ сыйлы көрдиле.

Гюлменди къызла, ашыкъыкъ эттөнделе, жашкында, аттаргъа көлтиргендиле. Къартла: «Из-за границы привезли», - дей болуп эди. Бизни таулу тиширыула аллай къумачлардан аламат сатаргъа көлтиргендиле. Дарийни, къатапаны артыкъ сыйлы көрдиле.

Таулу тиширыула, къөл иште уста болуп, жон затланы ариу эттөнлике, чыммакъ - акъ, къар киби, жаулукъында къысмакъандыла. Кеслери эшигъен жон затланы жүрттөнгенди. Битеу Кавказ халкъында жамычылыкъашыкъыла, жон кийимле, кийизле, кийюзле бла да жалчытып, кеслери кийиперине да хайыр көлтирип түргъандыла.

Шэндюн заманлана окуна бахсанчы тиширыула этген жон затланы Терс-Кольгъа, Тегенеклиге, Бедикгэ, Элбруса, Бызынгыгъы, Тырынауузъя, ала киби, башха жерлеризбизге тыш къыралладан келген къонакъыла, сейир этип, сатып аладыла.

Къылзарлыбыз гыранча жаулукъылагъа чачакъла тойгенди. Омакъ къөл жаулукъында сыйыларын инини бла сырғандыла. Аллайны жаш сермеп алса, къыз белгиле бергенге тыш къыралладан къонакъыла, сейир этип, сатып аладыла.

ЖАЙ СОЛУУ

Таулада, сейирлик көлнүү жагъасында

«Чирик көл» турбазада жай болунуу кыстай кезиүүдө. Берى республиканы битеу шашарлырдан бларайонларындан школчулук күчлөрдө келедиле. Алай, аланы биргелерине келген абаданна да бу учрежденияны кесини, анда ишлегенени юслеринден да улуу жүрек жылтыруу көлнүү жагъасында, төгрөгөде күдүретин да бек маҳтайдыла.

-Мында, таулада, бу таушулук көлнүү кытванды, билдил тыйынтылар турбаза барды деп, мен шёндүгө дери билимгемене..-дейди Зольж райондан Маринана Шебзухова.-Уллу жарык отоуларын да мында ишлегенле бек таза

тутадыла. Завхоз Башийланы Ахматтын тирилигини хайрындан а биз бир затдан да кынналмай турганбыз.

Фельдшер Музраб Икрамов башышылык этген медпунктүү ишин а энчи белгилерчады. Мында биринчи болушулук эттерге хар зат да барды. Алай бек башы - медсестра Аттасауланы Асяны бла Маринаны жүрек халалтыларды, ишлери уста билгенлерди.

Аш хазырлаучуланы сагынмай да кылай көйгүн! Жайда кюн узунду, сабийле бир жерлеринде турмайдыла, алай эсе уя, алаяга тийшиши аш-азыкъ керекди. Аны бла толусунлай жалчытылынып турганбыз. Тамата повар Туменланы Саки-

натны, аны болушулукчулары Аттасауланы, Глашаны, Османланы, Баккуланы кызылачарыны хайрындан сабийле ач болмагандыла, татылу эм татымлы ашла ашагандыла.

Биз кетиги барабыз, алай бери дагыда кайтыргыс сөөн эдик. Бери келген башша сабийле да көрүрө эмдә сөзлөр таулада жаланды ташла суурукъ болгъанлырын адамлар уя - бек оғургурула, иш көллюлө. Биз алаяга насыпты, кийик саулукту болгүзүз, күчүнч бла тюшөйлик, дейбиз.

Черек районнуу администрациясыны пресс-службасы.

Сиз хапар айтырыбызыны тилегенсиз

ИНСУЛЬТНУ САКЪЛАП ТУРМАЙ

Инфарктдан сора – инсульт – ол тюрлю осал ишден кылай кери болургъа болгүзүр врачланы кёплери биледиле. Алай аны юсюнден кеслерини пациенттерине врачланы кёбюсю айтмайдыла.

Аны бла бирге уя, къян тамырчыкладан келген палахдан күтүтүрлүгъа онг барды. Сөз бизни дайым экспертизбез бериледи. Ол а врач-ангионевролог, медицина илмүлүн доктору, саулукълу жашау этинуу юсюнден кёп китапны автору Евгений Широкову.

Шош

Къоркъуулукъ

Бизни кыралда инсультланы саны дайым кёбейгендөй барды, дөрөв врача арттеден бери жарсыйыла. Аны бла бирге уя, инсультта жолукъгъан жаш пациентлени саны да кёлден - кёп бара барды. Неврология стационарлarda жатханланы 30 процентини мыйыларында къян тамырла къян эркин жүрөмегенлени 50 жыллары толмажан ишлөрө тийшили адамлардыла.

Башда айтылгъан палахда адамлары асламысында гипертония ауруу жолукъдурады. Инсультланы 60 процентлери аны хатасындан чыгъады. Кертиди, бу арт заманлана кючлю жарыкълардыру кампанияны (анга бизни газет да тири къытшады) хайрындан гипертония чыгъаргъан инсультланы саны иги да азайгъанды. Инвалидни шинтигине тишигерге къоркъгъланын (мыйыларында къян эркин айланмагъанланы) саны азая барады, ала артерия къян басымларын терк-терк ёнчелдейде, керек заманлана врачалягъа барадыла.

Алай инсультта чыгъындуна экинчи жерин тутхан аруулары болгъан - кардиология патологиялары болгъан саусузла уя, жарсыгъу, азаймайдыла. Былайда уа сөз бек алгъя миокардны инфарктине жолукъланындын ишлөринен айттылады. Аланы жөрөклөрингөнде къянның жүрөнүн оңгарлы азаадыла. Аны бла бирге уя, аллай саусузун аритмиясы бар эсе уя, жирекин ишлеуло 20-25 процентте къарысузланады.

Къолну –

къянны басымын билдиригэн жерге

Не десек да, проблемалары инфарктта жолукъгъан адамлана кёп боладыла: аланы къян тамырлары, бек алгъя да, сонный артериялары - мыйыны керекли затла бла жалчалыкка ханала - атеросклеротический инсульт чыгъады) жүрекин тап

бляшкалары болуп, иничегердиле - алай кезиүүледе уа инсульт чыгъаргъа къоркъуу улуду.

Алай ол тюрлю болумдан күтүлүнүн амаллары бардыла. Бек алгъя бек тынч УЗИ тинтиуден эттерге - сонный артерияларын сканировать эттерге керекди.

ишлеуон бузадыла. Аллай режимдеме ишлөгөн жүрекке къян тийшилисі тенгли бир бармай кылалды. Алай эсе уя, мыйыгъа да къян тийшилисі тенгли мардада бармайды. Жүрекни ол халгы жетдирир-ге уа арталыда жарамайды.

Сакъынъкъ хата бермейди

Аны бла бирге уя, алай демеклип арталыда къымылдамай тургургы керекди деген магъананы тутмайды. Къымылдап түтүр хар кимге да борчду. Инфарктдан аруулткан адамлагыч солу гимнастика эм жюроу бек улут хайры бередиле.

Алай, атлаучула бла ёрге бара, паркда жауя айланатуруп,

Ол заманда къян тамырчыкълада иничегеру къоркъуулукъ болгъаны ачыкъланса (стеноэ бар эсе), ол кёрүмдю 60-70 процент бла белгилене эсе, кесигизни жашау халыгъызын тюрлөндөрире заман жетгенди - гипертонидан къымылтасы багъынуу табаргъа керексиз.

Сонный артерияларында стеноэ аруул болгъан эм миокардны инфарктине жолукъткан саусузланы къян басымлары 120-дан аз 150-ден кёп той-юл эсе, башда мыйыны къян бла жалчытуу кем болмаз ючин, диастолическое къян басым 90-дан кёп болгъамзга керекди.

Уллу магъаналы дагъыда бир кёрүмдю къянны тебиуюю, анга дайым контролль этгөнлөй түрүргүү керекди: баркикардия (мардасындан аз кере ауруу) бар эсе, бир минутта 60-дан аз эм тахикардия 90-дан кёп кере (гемодинамический инсульт чыгъады) жүрекин тап

Татьяна ГУРЬЯНОВА.
«АиФ. Здоровье» газет.

Жамаат оюом

Ингушетияда кызырлакъуулукъ тазир саллыкъудыла

Ингушетияны оноучулары шёндүлөгө дери да жашаудан күрүтүлмөгъан осал адетни – кызырлакъуулукъ тазир саллыкъудыла. 29-чюньда Магасда республиканы администрациясы эм мүфтитян конференцияда бардыргъандыла. Анда адамны эркинлигине эм насынын сугъанакълыкъ этиуге эм кызырлакъуулукъ тазир саллыкъудыла. Аны юсюнден «Известия» газетини корреспондентине регионунда башчысыны администрациясыны милдетле, дин байламлыкъла жаны бла бёлбюмюню таатасы Алихан Нальгиев билдиригендө.

Нальгиев.

Ингушетияны парламенти конференцияяда къытышханла берген предложенини сөзөргө хазырды.

- Жамаат бу бузукъулыкъ ишни жаратмайды. Игилик теме деп окуяна адамлар баш эркинлигине эм насынын сугъанакълыкъ этиу - ол бузукъулыкъ ишди. Аны законодательный амаллагыч къошуп, жашаудан көтеририп керекди, дегенди Ингушетияны парламенттинде «Единая Россия» партияны фракциясыны оноучусу Марьям Амиева.

- Адамны урлау - ол бузукъулыкъ иш болгъанына сөз жоккүдү. Алай эсе, анга миллиет төрөгече къарааргъа эм багъа сөз жоккүдү. Кызырлакъуулукъ тазир саллыкъудыла. Аны көтеририп керекди. Адамлар урлагъанлаяла къажау следствиен орнагы тургургы керекдиле. Тинтиу эм сюд тийшилисича ишлөр керекдиле. Бу бузукъулыкъ затны башха амалла бла кетерлакъыт тюйюлбюз, - дегенди адамны эркинликтери жаны бла Президент Советин членни Максим Шевченко.

«Политика» эксперт къаумуу оноучусу Константин Калачев:

- Мени оюума кёре, бу къыынлыкъыны кетериүнү эки жолу барды. Биринчиси - насылары жүрөгөн дин башчылары болушулукъла-ры бла бирге. Ала кеслерди да халкъгъа ангылатыргъа керекдиле. Тинтиу эм сюд тийшилисича ишлөр керекдиле. Бу бузукъулыкъ затны башха амалла бла кетерлакъыт тюйюлбюз, - дегенди адамны эркинликтери жаны бла Президент Советин членни Максим Шевченко.

«Политика» эксперт къаумуу оноучусу Константин Калачев:

- Мени оюума кёре, бу къыынлыкъыны кетериүнү эки жолу барды. Биринчиси - насылары жүрөгөн дин башчылары болушулукъла-ры бла бирге. Ала кеслерди да халкъгъа ангылатыргъа керекдиле. Тинтиу эм сюд тийшилисича ишлөр керекдиле. Бу бузукъулыкъ затны башха амалла бла кетерлакъыт тюйюлбюз, - дегенди адамны эркинликтери жаны бла Президент Советин членни Максим Шевченко.

«Политика» эксперт къаумуу оноучусу Константин Калачев:

«Политика» эксперт къаумуу оноучусу Константин Калачев:

«Политика» эксперт къаумуу оноучусу Константин Калачев:

БУЗУКЪУЛУКЪ

Спирт bla грузовик тутулгъанды

Онунчу ноябрьде күндиндөн жыйырда минутдан онеки бола, Прохладный шахаргъа кирген жерде ДПС-ни ишчелири «DAF» грузовикни тутулгъандыла. Ол спирт производуусы бла оналтын мингешшаны элиттүп бара түрдө.

Грузовики водители 1960 жылда туугъанды, Нальчикденди. Ол Прохладныйде Баксан шахары жанындан кирип бара эди. Элттен жи-

гюне документлени бермегендии.

Тинтиу ишле бардырып

Топалайчыкъ

Жұртубайланы Жамиля бла Камилла тууған эгешчикледиле.
Ала Тырныауз шахарда жашайдыла.

Банк

Кредитлени процентлери түшедиле

«Россельхозбанкны» Къабарты-Малкъар бёлжюнден билдириленин көре, бу финанс учреждение кредитлени бир къауумуну процент ставкаларын тишишорди. Башшакча айтханда, автомашинада эм ипотека деп алыннан ахчаны процентлери азаяды.

Бу акция 10 айны ичинде бардырылады. Күн сайын керек бола турған жумушлагын деп алыннан 10% көнчюн процент ставкасы эки процентте аз болгандын эм бюгюнлюкде от 16,5 процентте жеттегенди.

Автомашина алама дегенде энді 10% көнчюн процентте аз төлөрилди. Кредит ол жумушхада деп бир жылғы 11,5 процентте бериледи. Былайда аны ставкасы төрлөнгөр болупкында, нек дегендө машинаны алғанда кассасын биринчи берген сумманы ёлчеми квайлай бир бола есе да, анга көре тохташтырылады.

Ипотека амал бла жашау жүрт алама дегенде энді банк бла келишимнен 0,5-1,25 процентте аз этерге болупкында. Аны да ёлчеми квайлай бир заманнан алғыннанга көр тохташтырылады, деп билдириленине банкны Къабарты-Малкъар Республикада бёлжюннюн пресс-службасындан.

КъМР-ни Журналистлерини союзуну правлени Россияннан Журналистлерини союзуна члени ПШИБИЕВ Султан Хажерисевиче аны юй бищеси Жанусы МУЗАКИРОВНА ёлгени бла байланы бушу этип, къайты сөз береди.

Театр

Сахнада - «Инопланетянин»

Күзүйланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театр солуугъа кетерден алғын 19-чю иульда Мамучиланы Кемалы «Ма санга инопланетянин!» деген пьесасын кере салынган комедията къарагъя чакырыады. Аны режиссёру Владимир Теуважуковду. Спектакльте Мамучиланы Кемал, Жангозланы Мажит, Шауаланы Орусбий, Созайланы Мариям къатышадыла.

Оюн 19 сағыттада башланырыкъады. Ол оруп тилге да көнчороледи.

Соруулары болгъанда бу телефонла бла селешинде: 47-50-40; 47-54-37

Билдирилүү

Элина Караваева чакъырады

13-чю иульда 15 сағыттада Мадина Саральпын Арт - арасында РФ-ни Журналистлерини союзуну члени, сурат алчыу Элина Караваева энчи көрмючо ачылышында. Ол СМИ эм жамаат, дин организацияяла жаны бла министерстону болуштуру бла күралады.

Кызанга «Геометрия форм» деп атагынанда. Сураттын биз хар күнден көрүп турған затлагын башша көз бла къарай биледи. Аны бийин профессионализмине шакыт болгъанда сорада, бери келген жюргө жараткан ишлендө табарыкъады.

Элина хар суратны көрүмдүсөн, ишленнене да эс буруп, алана башхалагында уштамазгын көрсөпди. Налычкын энді тас болгъан жерлерин, ол замандагы халын да күйтаришында иттингендиди.

Көрмюч бир айны ичинде ишлерикиди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), КЪОНДАЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), ТЕКУЛАНЫ Хая, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОК'ЛУЛАНЫ Борис (жуаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жүуаплы секретарь - 42-66-85.

Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басмани эм асадламы информацийны эркинликтерин къоруулай жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю ионданда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газети басмасында АСЛАМЫ информацийнан жамаатуулуктын көзөн көрүп, алана башхалагында жаны бла министерстону компьютер службасында хазыр эттениди.

Газет «Тетрапраф» ООО-нун
тиографиясында басмаланынганда.
Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 33

Байыкъыгъа гороскоп

15-чи иульдан 21-чи иульгъа дери

Къоччарла. Ишни тирилтирге баш эм байрым күнле иигидиле. Үййкъын арасында көрөшсегиз а, хайыр берлик тойнойлоду, он кезиуде жарты этилгени тамамларга көрсөгиз. Шабат күнде къатыт-ызыдатыладан бири сизге къажау турлукъу, сиз, абызырамай, ол болумдан бек тап күтүлүлүккүз.

Танала. Сизге бу ыйыкъ бек иги боллукъуду, аны ал кезиүнде ишигизде или жанаңын төрлөнүүле болгъандан сора да, көлгөюзгө тиерча иш этерге боллукъуду сиз ышаннган адам. Байрым күнден төбүреп, ыйыкъын ахырына дери болум а- сиз сүйгенча барлыкъады.

Эгиззе. Баш эм геүорге күнледе оноу этилгенининизи көрнөтнүрөксөз. Орта эм байрым күнледе ишде байланымынан көнчирек онглана табарыкъысы. Солу күнледе ишни тиришириккисиз. Солу күнледе эс буругуз - ол алагы бек көреки.

Айрычабакъла. Былай къарагъанда, бу ыйыкъада бир затха да эс бурмагъанча көрнөнрюксөз. Не къыйын ишни да заманында эм тынгылы этеркисиз. Орта эм байрым күнледе мағыналы ишлени тамам этерге көршириккисиз. Солу күнледе уа театргъа неда киногъа барыгызы.

Аслана. ыйыкъыны биринчи жарымы ишни бардырычка көп айланыргъа, иги кесек заманын бошуна къоратыргъа тищерикиди. Барас күнден сора жолчуулукъыга көлленириккисиз. Артда билликсиз ол жолчуулукъы сизге или жайыр бергенин.

Кызыла. ыйыкъыны битеу алып айтсақ - аман кезиу тиойлоду. Артыкъада эс буурчадыла солу күнледе. Алада эсде къалырча тобешишиле, байланымын боллукъуда. ыйыкъыны ахырына эрттеден бери сакылгынан къонакъыла келликидиле.

Базмалы. Мағыналы ишни юсунден оноу этегиз. Алғы хар затын эсеплегиз, тенглештиригиз. Конкурентле бла тобешгенде битеу онглана хайырланызыгъа. Байрым күнде ишде көтөрлюп жаны болурутушыгъы жетеркисиз. Солу күнледе шүрхәла бла олтурур онглугъуз боллукъуду.

Ақырапла. ыйыкъыны ал күнленинде халкъ бла бирге болгъуз. Орта күнден башлап байрым күннеге дери ишде жаразуу кезиуду. Аны тамамлар ючюн, тышындан болуштуру көреки. Солу күнледе дайын адамда бла стол артында олтурукъуз.

Садакъыла. Не бла көрөштүрүп эзегиз да, ишеги имүлүк көзден къарайыкъысы, хайыры боллукъуду. Орта эм байрым күнледе ахчаны аз къоратыгъыз. Бюджетигизни бошунакъыга азайтырысы деген къоркуу барды.

Текемойзлез. Баш эм геүорге күнледе эс жыйып ишлемегенинизи хатасындан кесигизе заран тюшөрүксөз. Аны эсге алып, ыйыкъыны экинчи жарымында ишни тирилтирик болурсуз, анга къатыт-ызыдагыла да эс буруп, кими сёзюнда кимми къол бла болушургъа көршириккиде.

Сүккүйла. Ал күнледен окуяна сезимли боллукъуз, башша адамланы неге иттингенлерин сормай аңыларыкъысыз. Солу күнде адам айтханы аңылмамаңзаты боллукъуз. Андан къутупууну жолу - ачыкъ сёлешиу.

Чабакъыла. ыйыкъ бек иги кезиу боллукъуда артистлөгө, ораторлуга эм устазлагы - ала этген мураттарын халкъын жик-жиги бла аңыллаталыкъыдыла. Ишигиз халкъ аллында сёлеширге борчлу этмей эссе да, болуму халын бек тап аңыллаталыкъысыз.

РЕДАКЦИИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛНИИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru